

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. רמא כרנא ארבנן ... עברת אדאורייתא ואדנביאי ואדכתובי.....2
- ב. רב פפא רמא כריא חדתא איתמי ... מישקל שקילנא מנייהו אי מידויל מידויל ואי לא מהדרנא לה ניהליהו ... הכל לאגלי גפא אפילו מיתמי.....3
- ג. אבל רבנן לא צריכי נטירותא הכל לכריא פתיא אפי' מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי באכלוזא אבל נפקי באכלוזא רבנן לאו בני מיפק באכלוזא ניהו.....4
- ד. רבי פתח אוצרות בשני בצורת אמר יכנסו בעלי ... הגדה אבל עמי הארץ ... יתיב רבי וקא מצטער ואמר אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ.....6
- ה. החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום ולנה בתוכה והודחה עמהן הן בסקילה וממונן פלט ואם נשתהו שם שלשים יום הן בסייף וממונן אבד.....6
- ו. המודר הנאה מאנשי העיר כל שנשתהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו פחות מכאן מותר מיושבי העיר כל שנשתהא שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו פחות מכאן מותר ליהנות ממנו.....8
- ז. שלשים יום לתמחוי שלשה חדשים לקופה ששה לכסות תשעה לקבורה שנים עשר לפסי העיר.....9
- ח. הכל לפסי העיר ואפי' מיתמי אבל רבנן לא דרבנן לא צריכי נטירותא ... לשורא ולפרשאה ולטרוינא אפילו מיתמי אבל רבנן לא צריכי נטירותא.....9
- ט. אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבויים א"ל אנא לאחשובינהו קא עבידנא.....10
- י. איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה ארנקא דדינרי לקמיה דרב יוסף אמרה ליהוי למצוה רבה.....11
- יא. פדיון שבויים מצוה רבה היא.....12
- יב. קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה נגבית בשנים שאין עושים שררות על הצבור פחות משנים ומתחלקת בשלשה כדיני ממונות.....12
- יג. תמחוי נגבית בשלשה ומתחלקת בשלשה שגבויה וחלוקה שוים.....13
- יד. תמחוי בכל יום קופה מערב שבת לערב שבת תמחוי לעניי עולם קופה לעניי העיר ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו.....13
- טו. ורשאיין בני העיר להתנות על המדות ועל השערים ועל שכר פועלים ולהסיע על קיצתן 15

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

- טז. שררות הוא דלא עבדי הא הימוני מהימן ... מעשה ומינה רבי שני אחין על הקופה
16
- יז. לפי שממשכנין על הצדקה ואפילו בע"ש ... הא דאמיד הא דלא אמיד 16
- יח. גבאי צדקה אינן רשאים לפרוש זה מזה אבל פורש זה לשער וזה לחנות מצא מעות בשוק ... היה נושה בחבירו מנה ופרעו בשוק לא יתננו לתוך כיסו אלא נותנן לתוך ארנקי של צדקה ולכשיבא לביתו יטלם. 17
- יט. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן. 18
- כ. מעות של צדקה אין מונין אותן שתיים אלא אחת אחת. 18

דף ת.

א. רמא כרגא ארבנן ... עברת אדאורייתא ואדנביאי ואדנתובי

כבר התבאר במסכת ב"מ דף קח. ולעיל דף ז: שכל הדברים¹ הצריכים לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה ושכר השומרים, לוקחים מכל אנשי העיר אפילו מיתומים שגם הם צריכין שמירה, חוץ מתלמידי חכמים, שאין חייבים לתת להם כלום שאין תלמידי חכמים צריכין שמירה שתורתן משמרתן².

¹ שו"ע ונו"כ קסג ד ויו"ד רמג א

² ודבר זה יש לו עיקר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, מן התורה דכתיב (דברים לג, ג) אף חובב עמים כל קדושו בידך וגו', פירוש אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אפילו בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושו של ישראל יהיו בידך לשומרן. מן הנביאים דכתיב בהושע (ה, י) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים, ואמרו ז"ל [ב"ב ח ע"א] פסוק זה בלשון ארמי נאמר, פירוש ומה שאמר כי יתנו בגוים, פירוש כי ישנו בגוים, מלשון ושנתם שתרגמו ותנינן, והכי פירושו אי תנו כולוהו עתה אקבצם, כלומר אם כולם וכן רובם יהיו שונין ועוסקין בתורה כשיגלו בין העמים עתה אקבצם, כלומר בקרוב אקבצם, ויחלו מעט, פירוש ואם מעט מהם יהיו שונין ועוסקין בתורה, יחלו ממשא מלך ושרים, כלומר יהיו בטלים מלשאת משא מלך ושרים, ופירושו מן המס שנותנין למלך ושרים. מן הכתובים דכתיב [עזרא ז, כד] מנדו בלו והלך לא שליט למירמי עליהו, שצוה דריוש המלך את פחות עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה שלא יתנו לכל זה, ואמרו ז"ל [ב"ב שם] מנדה, זו מנת המלך, פירוש מגבת מסים שהם מטילים תמיד על בני המדינה. בלו, זו כסף גולגלת. והלך, זו ארנונא. פירוש עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה, שכל אלו אנו נותנין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ולפיכך פטורים התלמידי חכמים מכל מיני מסים הקצובים על כל בני העיר, בין מס שהוא קצוב על כל איש לבדו בין הקבועים בין שאינם קבועים³, וחייבים בני העיר לפרוע בשבילם אפילו גולגולת הקצוב על כל איש ואיש.

ואפילו אם אמר המלך⁴ שתלמידי חכמים עצמם יתנו, אין זה דינא דמלכותא אלא גזילה דמלכותא, שאין כח ביד המלכים בימינו לעבור על כל זה, וחייבים הציבור לתת בעדם לפי הסכום⁵. ואם החרימו הציבור על התלמידי חכמים לתת, אין ממש בחרם שלהם, דחרם הוא ארור, וארור בו שבועה, ואין נשבעין לעבור על המצות⁶.

והתלמיד חכם יכול להחרים ולשמת הציבור שיתנו דמיו בעדו. ואין חילוק אם התלמיד חכם עשיר או עני, שהרי אנשי כנסת הגדולה עשירים היו ואפילו הכי נפטרו מפני התורה שמשמרתן.

ג. רב פפא רמא נריא חדתא איתמי ... מישקל שקילנא מנייהו אי מידויל מידויל ואי לא מהדרנא לה ניהלייהו ... הנל לאגלי גפא אפילו מיתמי

עוד התבאר שם שבני העיר היו חופרין נהר להביא מים לעיר גובין אפילו מהיתומים, שזו זכות היא להם שישקו ממנו שדותיהם וכרמיהם, לפיכך אם אירע שום דבר שלא הועילה החפירה שלא באו המים, הואיל ולא נהנו מהם היתומים מחזירין להם כל מה שנלקח מהם, דלכתחלה לא נלקח מהם אלא על מנת שיהנו מהם וכיון שאינן באים יתומים לאו בני מחילה נינהו וכן כל

כדי שישמרו אותנו ונשב בטח תחתיהם, שהתלמידי חכמים פטורים מהן מפני שאינן צריכין שמירה שהתורה משמרתן, לבוש שם

³ ודבר שאינו צורך לחיי האדם, כגון שאמר להם או תצאו מהמלכות או תתנו לי כך וכך, ופדו הגזרה בממון, תלמידי חכמים פטורים, שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ, הר"ם אלשקאר סימן י"ט. וכלל העולה מדברי הפוסקים שכל דבר שאינו לחיי האדם ממש ושלא בעלילה פטורים, כגון פרדסים או שפחות, ואין אומרים די לו בכך וכך ויפרע על שאר מה שיש לו, כן כתב הרמב"ם מסכת אבות בפירוש המשנה [פ"ד סוף משנה ה'] בשם ה"ר יוסף הלוי רבו, ולזה הסכימו כל האחרונים, עיין שם. ערך לחם שם.

⁴ רמ"א יו"ד שם

⁵ אבל כשמטיל המלך מס על החכמים בפ"י בלי תערובת ע"ה שאומר שפ' ופ' יתנו כו"ך ליכא האי טעמא דתלינן לומר אין פורענות באה אלא בשביל ע"ה ולא יפרעו עליהם הציבור. ראשון לציון שם

⁶ שרי ליה לצורבא מרבנן לפטור עצמו בכבוד תורה ממה שאינו חייב בו, ומשום הכי שרי ליה למימר לא יהיבנא כרגא, הר"ן לנדרים ס"ב א' [ד"ה אי הכי]. ומכל מקום מוכח בגמרא שם שאם הוא עשיר יש לו לפיכך משלו: וכן שרי ליה להטעות את המוכסים באומרו דבר שיש לו שתי הבנות, כגון עבדא דנורא אנא, שמבינים לעבודה זרה והוא לבו לשמים, ואיכא מאן דאמר שאף בעם הארץ מותר. ערך לחם שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כיוצא בזה, אבל לבנין בית הכנסת אין היתומים צריכין לתת לה, דלאו בני מיעבד מצוה נינהו.

**ג. אבל רבנן לא צריכי נטירותא הכל לכריא פתיא אפי'
מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי באכלוזא אבל נפקי
באכלוזא רבנן לאו בני מיפק באכלוזא נינהו**

וכמה צריכין ליוזר בכבוד חכמים משום כבוד תורה⁷, כמו שהתבאר שם וממילא שמעינן שכל דבר שהוא גנאי לתלמיד חכם אין מחייבין אותו לעשותו, אפילו הוא צרכי רבים כגון הפירות ובארות של מים שצריכין להן בני העיר, ודרך להטיל על כל בני העיר לעשותן בבנין והפירה, תלמיד חכם אינו יוצא בעצמו עם שאר העם לעשות אותן הבנין וההפירה וכיוצא בהן, כדי שלא יתבזו בפני עמי הארץ, וכיון שהם עצמן פטורין גם אחרים אינן צריכין להשכיר במקומם.

אבל לתיקון הדרכים והרחובות אפילו מן החכמים שהרי גם הם צריכין לזה, ואם הדרך שכל העם יוצאין ומתקנין בעצמם לא יצאו תלמידי חכמים עמהם, שאין דרך תלמידי חכמים להודלזל בפני עמי הארץ, ואין גובין מהם אפילו כדי לשכור פועלים במקומם⁸.

במה דברים אמורים בשכל אחד יוצא בעצמו⁹, שאז אין יוצאין כדי שלא יתבזו, אבל אם אין יוצאין בעצמן, אלא הכל שוכרים אחרים במקומן או גובין ממון מבני העיר לפי הממון לעשותו, כיון שהוא דבר שצריך לחיי האדם חייבין לתת חלקם, ואפילו אם בתחלה הלכו בעצמן ואחר כך נתגלגלו הדברים שנמלכו לשכור אחרים גם תלמידי חכמים חייבים לתת חלקם.

היו חופרין נהר להביא מים לעיר גובין.

⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד רמג א

⁸ סמ"ע שם לג

⁹ שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כל האמור בתלמידי חכמים דוקא תלמידי חכמים שתורתם אומנותם, אבל אם אין תורתם אומנותם אלא מתעסקים במשא ומתן כדי להתעשר, אין זה תלמיד חכם שנפטר מן המסים, שהוא משליך עול תורה ושמירתה לאחריו וסומך על משאו ומתנו, לפיכך חייב לישא בעול עם השאר. מיהו אם יש לו מעט אומנות או מעט משא ומתן¹⁰ להתפרנס בו כדי חייו לזון את בניו ובני ביתו ולפרנסם וללבשם ולכלל הדברים הצריכים לאדם¹¹, ולא להתעשר¹², ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על דברי תורה ולומד תדיר, או אפילו שהוא עשיר אך אינו עסוק במשא ומתן אלא על ידי אחרים¹³, הרי זה נקרא תורתו אומנותו והגית בו יומם ולילה קרינן ביה, ואין חילוק אם הוא תופש ישיבה או לא מכל מקום תורתו משמרתו. ובלבד שיהא מוחזק בדורו לתלמיד חכם שיודע לישא וליתן בעומקה של תורה¹⁴ ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ובפירושי ובפסקי הגאונים, ועם זה תורתו אומנותו¹⁵.

¹⁰ ואפילו הוא מלוה ברבית כ"כ מהר"מ אלשקר ותשובת ר' נחמיה שם. ש"ך שם ו

¹¹ ובאמת לא ידעתי לשער זה דהא מדקאמר הרב מעט משמע דבעי רוב היום בלימוד ומה יעשה הבן אם לא הספיק לו המעט מהיום לכלכל בני ביתו ומה גם לדברי הפוסקים דכתבו מהריב"ל ח"ג סי' מ"ז והובא דבריו בס' בני יעקב וז"ל האידנא הכל מיקרי כדי חייו שכל מה שהוא משתדל להרויח כדי להשיא בנותיו לפי כבודו דהאידנא נתרבו הנדוניית ע"כ ומהר"ש הלוי הוסיף עוד לומר דאפילו מי שאין לו בנות מיקרי כדי חייו פן יהיה לבזו בעיני נשיהן שתולים עיניהם בבנות הארץ שהולכות מקושמות כו' ע"כ. לכן אני אומר ומחלק דאם הוא טורה כדי פרנסתו כל עוד שהוא טורה להרויח המוכרח דהיינו להם לאכול ובגד ללבוש במדת אדם בינוני אפילו רוב היום יוציאנו בהכי שפיר מקרי ת"ח אם הוא קובע עת ללמוד ביום ובלילה ואם הוא יש לאל ידו להתפרנס אפילו הוא עוסק בתורה כל היום ואית ליה קרנא דעביד פירי ואפ"ה יכול להבטל מקצת היום לשמא יצטרך כמו שכתבו הרבנים מהריב"ל ומהר"ש הלוי וז"ל כל עוד שישאר לו רוב היום ללמוד כאופן לכדי חייו ההכרחי יוציא את כל היום אם יצטרך לו לדבר העודף להשיא בנותיו בנדונייות גדולות ולתכשיטי נשים כיון שיש לו כדי פרנסה אין להתיר לו אלא עד שישאר לו רוב היום לתורה. ראשון לציון.

¹² אם נושא ונותן ומרויח הרבה, בעל תרומת הדשן [סימן שמב] כתב דלא מיקרי כדי חייו, ומהר"י בן לב פליג חלק ג' סימן מ"ז, וכן ראוי לדון כל שרוב העסק על ידי אחרים והמיעוט על ידו. ערך להם שם. ובש"ך שם ז הביא לאו דוקא כדי חייו בצמצום אלא כל שיהא מתעסק כדי להחיות נפשו כדי חייו קרינא בזה ודוק דכתב ולא להתעשר ולא כתב ולא ליותר מכדי חייו ודבר פשוט הוא שיבאו על האדם פתאום כמה מקרים מהלאים וזולתם שיצטרך בהם להוצאה מרובה ודבר שאין קצבה כלל דמלתא דת"ח העושה תורתו קבע ואינו מתבטל מלימודו כ"א לזון את בניו ובני ביתו ולפרנסם ולהלבישם ולכלל הדברים הצריכים לאדם ואף על פי שהוא עשיר הוא פטור מכל מיני מסים וארנוניות כ"כ מהר"מ אלשקר בתשובה שם. והביא בת"ח סימן שמ"ב שהולק לכאורה על דברי מהר"מ אלשקר אך ביאר שאכן לא כתב בת"ח שם כן אלא לפעם מנהג מקומות שלא נהגו לפטור רק ת"ח היושבים בראש הישיבה משום דשאר ת"ח אין נוהגין יפה שיהא תורתן אומנתן גם משמע שם מדבריו שנושאים ונותנים כדי להתעשר ואין חוזרים לתלמודם תמיד כשפונין מעסקיהן ע"ש ועיין בתשובת מהר"מ גלאנטי סימן קי"ז.

¹³ עיין פ"ת יו"ד שם

¹⁴ אי לא הוי תלמיד חכם דגמיר וסביר, אבל תורתו קבע ומלאכתו עראי, אינו בכלל דינים אלו, ר"י בן לב חלק ג' סימן מ"ז, אם הוא תלמיד וסביר ומסביר מאי דקרי ותני, די כשתהיה תורתו אומנותו, מהר"ל [בן חביב] סימן [קמ]. ערך להם שם.

¹⁵ ואף על גב דק"ל שאין עכשיו בדורינו תלמיד חכם לענין שיתנו לו ליטרא דדהבא אם מביישו, היינו להוציא מזה המבייש שיאמר אינו ראוי לכך, והמוציא מחבירו עליו הראיה, ודבר זה קשה להביא ראיה עליו, אבל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

**ד. רבי פתח אוצרות בשני בצורת אמר יכנסו בעלי ... הגדה
אבל עמי הארץ ... יתיב רבי וקא מצטער ואמר אוי לי
שנתתי פתי לעם הארץ**

היו לפנינו עניים¹⁶ הרבה ואין בכיס לפרנס או לכסות או לפדות את כולם, תלמיד חכם קודם לכולם, אפילו ממזר תלמיד חכם וכהן עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם. וכל הקודם בחכמה קודם לחבירו, אולם מי שבא ואמר האכילוני, אין בודקין אחריו אם הוא רמאי, אלא מאכילין אותו מיד. והא דאמרין בגמרא שרבי היה מצטער על שנתן פתו לעם הארץ, היינו משום דהווי שני בצורת, ומה שהיה אוכל העם הארץ יחסר לתלמיד חכם וכבר אמרנו דתלמיד חכם קודם. אבל בלאו הכי גם לעם הארץ חייבין להחיותו, ואם בא לפנינו והוא מת ברעב, אפילו עם הארץ חייבים להחיותו אף על פי שהוא ספק אם יחסר לתלמיד חכם אחר כך, שאין ספק מוציא מידי ודאי.

**ה. החמרת והגמלת העוברת ממקום למקום ולנה בתוכה
והודחה עמהן הן בסקילה וממונן פלט ואם נשתהו שם
שלשים יום הן בסייף וממונן אבד**

דין עיר הנדחת¹⁷, שכל מי שבאו עליו שני עדים שעבד כוכבים אחר שהתרו אותו מפרישין אותו, נמצאו כל העובדים מיעוטה, סוקלין אותן ושאר העיר ניצול, נמצאו רובה מעלין אותן לבית דין הגדול וגומרין שם דינם והורגין כל אלו שעבדו בסייף, ומכין את כל נפש אדם אשר בה לפי חרב טף ונשים אם הודחה כולה, ואם נמצאו העובדים רובה מכים את כל הטף ונשים של עובדים לפי חרב, ובין שהודחה כולה בין שהודחה רובה סוקלין את מדיחיה

לענין מס להוציא ממנו המס לומר שאינו תלמיד חכם כהוגן אין מוציאין ממנו, ובלבד שהוא מוהזק לתלמיד חכם כמו שנתבאר. מכל מקום יש מקומות שנהגו לפטור אותן ממסים מכל הטעמים שכתבתי, ויש מקומות שלא נהגו לפטור אותן שמדמין אותו לליטרא דדהבא דקי"ל שאין בדורינו, ופוק חזי מאי עמא דבר.

¹⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רנא ט – יא

¹⁷ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ד הלכה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ומקבצין כל שללה אל תוך רחובה, והורגין כל נפש חיה אשר בה ושורפין את כל שללה עם המדינה באש.

אסור¹⁸ ליהנות ולקחת דבר מממון עיר הנדחת¹⁹, משנמסר דינה²⁰ וכל הנהנה ממנה בכל שהוא ע"י מעשה²¹ שעשה²² לוקה אחת²³ שנאמר (דברים יג פסוק יח) וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדָךְ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם.

נכסי הצדיקים²⁴ שבתוכה והם שאר יושבי העיר שלא הודחו עם רובה נשרפין בכלל שללה הואיל וישבו שם מממון אבד וכל הנהנה ממנה בכל שהוא לוקה אחת שנאמר וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדָךְ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם. ונכסי צדיקים שאינן בעיר, כגון שהם מופקדים הוין לעיר, אינן נשרפים ומותרים. שנאמר

¹⁸ רמב"ם שם פ"ד ה"ז הינוך מצוה תסו

¹⁹ עיין מנחת הינוך מצוה תסד אות כט שכתב "ואני מסופק, אם לא היו עדים בעיר הנדחת, או שלא היו עדים על המשלימים לרוב, ובאו הם בעצמם והודו שרובם הודחו. בודאי לענין מיתה אינם נאמנים, רק היאך הדין אם נאמנים על ממון, דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי לענין ממון (ב"מ ג' ע"ב), אף דאין אדם משים עצמו רשע מ"מ לענין ממון נאמן כידוע, הכא נמי הממון נאסר, ואם אח"כ נהנו או אחרים לוקין על לאו דלא ידבק וכו' כי הוחזק האיסור, ואיסור הוחזק אפילו בלא עדים (רמב"ם פ"ט מסנהדרין ה"ו), והדברים עתיקים. או אפשר דגזירת הכתוב הוא דוקא אם אנשי העיר נעשה בהם דין עיר הנדחת לענין מיתה ג"כ אז הממון נאסר, אבל בלא נתחייבו נפשות אין הממון נאסר כלל, או אפשר דאין זה תלוי בזה דהממון נאסר בכל גוונא בהודחו רוב העיר נאסר בהודאתם, וצ"ע. והוא הדין דיש לספק אם יש עדי הכחשה, נהי דאין נהרגין, לענין הממון מאי, אי כיון שאינן נהרגין לא נאסר הממון כלל, או אפשר כיון דמספק אין אנו יכולים להרוג אותם, א"כ לענין ממון הוי ספק איסור, או אפשר דאוקי ממון בחזקת היורשים". ועיין בש"ך יו"ד סי' קע"ז ס"ח ובסי' רנ"ט ס"ק י"ד

²⁰ משנת חכמים סי' כ בצפנת פענח אות יז יט ועיין ספר דבר אברהם ח"ב סי' יב אות ו שהוכיח כן מדברי הראשונים

²¹ משנת חכמים סי' כ' (בצפנת פענח אות ד) לאפוקי מדעת החינוך שסובר שכל מקום שאפשר לעבור על הלאו בלא מעשה חשיב לאו שאין בו מעשה אף בעשה מעשה ואינו לוקה ואכמ"ל

²² ועיין ש"ש ביבין שמועה אות א שאם בא הממון לידו באיסור חייב על השהייה ג"כ אבל אם בא לידו בהיתר קודם שנעשה עיר הנדחת אינו חייב על השהייה ועיין ש"ש שהאריך לפלפל אם אחד מכר ממון עיר הנדחת וקיבל דמים וקודם שהוציאם נודע ללוקח שהוא ממון עיר הנדחת שחייב המוכר להחזיר הממון ללוקח כדין מוכר איסורי הנאה הם נאמר שלוקח כיון שעב"פ נהנה מהמכירה ועשה מעשה או נימא כיון שצריך להחזיר הדמים א"כ לא הוי כנהנה כלל ועיין ש"ש שתלה זה בסוגיא דתמורה דף ד ע"ב במחלוקת אביי ורבא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי מהני או לא ובצפנת פענח אות ט כתב דחשיב הנאה כיון שעב"פ יכול להשתמש במעות

²³ ועיין (בצפנת פענח אות א') דאפשר עובר על עשה דושרפת ג"כ, וכתב (שם אות ב') דאינו אלא על הבית דין. ועיין מנחת הינוך מצוה תסו אות א שכתב "ואין נוה לי, דנראה דכל ישראל מצווים כמו עבודה זרה וכדומה",

²⁴ שם הלכה ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

(שם פסוק טז) הִתְרַם אֶתְּהָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ פָּרַט לַנְּכֹסִי צְדִיקִים שְׂבַחֲוֹצָה לָהּ²⁵.

שיירא העוברת²⁶ ממוקם למקום אם עברה בעיר הנדחת והודחה עמה, אם שהתה שם שלשים יום נהרגין בסייף וממונם אבד ואם לאו הן בסקילה וממונם ליורשיהן.

**ו. המודר הנאה מאנשי העיר כל שנשתהא שם שנים עשר
חדש אסור ליהנות ממנו פחות מכאן מותר מיושבי העיר
כל שנשתהא שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו פחות
מכאן מותר ליהנות ממנו**

גדר מיושבי העיר²⁷, אסור במי שישב שם ל' יום²⁸. מבני העיר, אינו אסור אלא במי שישב שם י"ב חדש.

ואם אמר ממי שדר שם, אפילו דירת ארעי מקרי דירה, ואסור אפילו בדר שם יום אחד או שנים, שאין דירה אלא לשון גירות, שלשון דר הוא תרגום של גר. מיהו סתם לשון בני אדם הוא שאינו נקרא דירה אלא בדר שם עם בני ביתו דרך קבע אף על פי שהוא פחות משלשים יום.

אך אם ידוע שדרך לשון אותו המקום בלשון אחר, הולכין אחר לשון המקום וכוננת הנודר²⁹.

²⁵ סנהדרין קיב ע"א

²⁶ רמב"ם שם הלכה ט

²⁷ שו"ע ונו"ב יו"ד ריז לב

²⁸ ונראה דאדם שדעתו לישב שם ולהשתקע אסור ליהנות ממנו מיד, דאז הוי בכלל יושבי העיר מיד, כמו שכתוב בסימן רנ"ו [סעיף ה] גבי צדקה, והוא הדין לענין נדרים, וכהאי גוונא בסימן זה סעיף ל"ד, דאוליגן בתר בסוף שעתידין להיות יושבי יבשה. יד אברהם שם

²⁹ כתוב בתשובת מבי"ט ח"א סי' ס"א דל"ב ע"ב ובמקומות אלו בזמנינו זה נראה שאינו נקרא דירה בלשון בני אדם במקום אחד פחות מו' חדשים. ש"ך שם לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ז. שלשים יום לתמחוי שלשה חדשים לקופה ששה לכסות

תשעה לקבורה שנים עשר לפסי העיר

מי שישב בעיר³⁰ שלשים יום כופין אותו ליתן צדקה לקופה עם בני העיר. ישב שם ג' חדשים, כופין אותו ליתן צדקה לתמחוי. ישב שם ששה חדשים, כופין אותו ליתן צדקה בכסות שמכסין בה עניי העיר. ישב שם ט' חדשים, כופין אותו ליתן צדקה לקבורה שקוברין בה את העניים ועושין להם כל צרכי קבורה.

במה דברים אמורים בבא לגור ואומר שאינו רוצה להשתקע, אבל אם בא לעיר כדי להשתקע כיון שהם יודעין שדעתן להשתקע³¹ כופין אותו מיד³². וכן בני עיר חדשה שנתיישרה כופין זה את זה מיד.

ויש אומרים שבזמן הזה משערין לכל בשלשים יום, מפני שהגירושין והגלות מצויין, אם ישהה שלשים יום בעיר מסתמא להשתקע בא³³. וכן נוהגין³⁴.

ח. הכל לפסי העיר ואפי' מיתמי אבל רבנן לא דרבנן לא

צריכי נטירותא ... לשורא ולפרשאה ולטרזינא אפילו

מיתמי אבל רבנן לא צריכי נטירותא

³⁰ שו"ע ונו"כ שם רנו ה

³¹ ש"ך שם יא וכ"כ במ"ב תכט ס"ק ה.

³² ודין זה ד"ב חודש שייך גם לעני שאז חייבים ליתן לו כשאר עניי העיר ואם דעתו להשתקע לאלתר חייבים ליתן לו. מ"ב שם

³³ ונראה שאם בשעת חלוקת ה"קמחא דפסחא" עדיין אין שלושים יום לשהותו בעיר, אף שערב פסח יעברו עליו כבר שלושים יום בעיר, מ"מ אין דינו כבני העיר, משום שמחשבים זמן זה של ל' יום בין לגבי הנותן ובין לגבי העני כפי שעת החלוקה. אורחות חיים – ספינקא, סק"ה עפ"י המרדכי פ"ק דב"ב סי' תע"ז.

³⁴ ואפילו העני שאין דר פה ל' יום אף שאין מחויבים ליתן לו קמח לכל ימי הפסח בבת אחת מ"מ חייבים ליתן לו מצה בפסח כדרך שהי"ב ליתן לו פת כל ימות השנה מוזן ב' סעודות לכל יום ויום מימות החול שהוא שוהה בעיר ובשבת מוזן ג' סעודות. מ"ב שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר שכל³⁵ הדברים הצריכים לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה. ושכר השומרים לוקחים מכל אנשי העיר, ואפילו מהיתומים, חוץ מתלמידי חכמים, שאין ת"ח צריכים שמירה שתורתן שמירתם.

ותלמידי חכמים לא היו יוצאין בעצמם עם שאר העם לעשות בבנין ובהפירות העיר וכיוצא בזה, שלא יתבזו בפני עמי הארץ, וכיון שהם פטורים אפילו אחרים במקומם אין שוכרין. במה דברים אמורים, כשכל אדם יוצא בעצמו. אבל אם אין יוצאין בעצמם, אלא שוכרים אחרים במקומם או גוברים ממוזן מבני העיר לעשותו, אם דבר שצריך לחיי האדם כגון בארות מים וכיוצא בהם, הייבים לתת חלקם.

וכלל העולה מדברי הפוסקים³⁶ שכל דבר שאינו לחיי האדם ממש ושלא בעלילה פטורים, כגון פרדסים או שפחות, ואין אומרים די לו בכך וכך ויפרע על שאר מה שיש לו.

ט. אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו לפדיון שבויים א"ל

אנא לאחשובינהו קא עבידנא

יתומים קטנים³⁷ אין פוסקין עליהם צדקה אפילו לפדיון שבויים אפילו יש להם ממוזן הרבה, ואם פוסקין עליהם לכבודם כדי שיבא להם שם³⁸ שפיר, אבל אם האפוטרופוס של יתומים עומד לפנינו ואומר שאינו חפץ שיעא להם שם אין כופין אותן³⁹.

³⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רמג ב חו"מ קסג ד

³⁶ ערך לחם שם.

³⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד רמח ג

³⁸ כתב הב"ח נראה דוקא ביתומים בני בלי שם ועכשיו ע"י שפוסקים להם צדקה משים להם שם אבל ביתומים בני בעלי שם טוב אין פוסקים בהם לאחשובינהו יותר. ש"ך ו

³⁹ כתב הב"ח דמדברי הרמב"ם וטור נראה דדוקא ביש להם ממוזן הרבה שהם עשירים מופלגים ומחסמ"ג נראה דאף ע"פ שאין להם ממוזן הרבה כיון שהם בכלל עשירים פוסקים לשום להם שם וצ"ע ע"כ, ונ"ל דהא דפוסקים עליהם לעשות להם שם היינו שמותר לעשות כן ואין הדיין מוציא ממוזן בזה שלא כדין וכ"מ מלשון הרמב"ם וטור שכתבו ואם פסק הדיין עליהם לעשות להם שם מותר וכן כתב הסמ"ג עשין קס"ב ואם כוונת הדיין להחשיבם לעשות להם שם מותר לפסוק להם עד כאן משמע דר"ל דכשאינו כוונתו לעשות להם שם מוציא ממוזן שלא כדין ואיסורא קא עביד אף שהיתומים סומכין על דבריו לפי שהם סוברים שהם מחוייבים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ודוקא צדקה שאין לה קצבה אין פוסקין או שיש לה קצבה על נכסי היתומים ויכולין להמתין עד שיגדלו, כגון שיש להם טבל ואינן צריכין לאכול עכשיו, אבל אם צריכין לאכול עכשיו מעשרין ותורמין להם, והוא הדין בעדקה שיש לה קצבה, כגון שהיו להם קרובים עניים והיו להם קצבה מאביהם כל שנה ושנה, ואין להם לאכול רק זו או יחזרו על הפתחים ויהיה גנאי ליתומים, האפוטרופוס שלהם נותן מנכסיהם הקצבה לקרוביהם.

י. איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה ארנקא דדינרי לקמיה דרב יוסף אמרה ליהוי למצוה רבה

מלך או שר גוי⁴⁰ ששלח מעות לישראלים לצדקה אין מחזירין אותו משום שלום מלכות, אלא נוטלין ממנו וינתן לעניי גוים בסתר כדי שלא ישמע המלך ויקפיד, ואין זה גניבת דעת הגוי, דסתם גוים יודעים דדרך ישראל רגילין לפרנס עניי גוים עם עניי ישראל.

אבל לעניי ישראל לא יתנו מהם⁴¹, שלא להרבות בזכותו של הנותן שהרי יש לו זכות ממנה, דכתיב (ישעיה כז פסוק יא) **בִּיבֹשׁ קְצִירָה תִּשְׁבְּרָנָה**, כלומר כשיכלה⁴² זכות שביד אומות העולם וייבש לחלוחית מעשה הצדקה שלהם אז ישברו.

ואם הוא שולח אותן ואומר בפירוש שיתנו אותם לעניי ישראל ולא לעניי גוים, אז משום שלום מלכות צריכין שיעשו בהן מה שיצוה המושל, שאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של גוי⁴³.

בכך וכשכוונתו לעשות להם שם מותר אבל אם האפוטרופוס של יתומים עומד לפנינו ואומר שאינו הפין שיצא להם שם אין כופין אותן, כן נ"ל. ש"ך ה

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם רנד ב

⁴¹ וכשהעובד כוכבים אין כוונתו דוקא על ישראל אלא הוא מצד טבעו רחמן על כל הפושט יד אין זה זכות גדול ולית ביה משום ביבוש קצירה. מ"ז שם ב

⁴² ש"ך שם ב

⁴³ לבוש שם והיינו מה שכתבו רש"י ותוספות בהך עובדא דרב יוסף לא חש להך דביבוש קצירה משום ששלח ליהוי לפדיון שבויים וא"א לחלקם ע"כ הוכרח ליתנם לפ"ש ישראל דאלו לפ"ש דעובדי כוכבים היה עובר משום גניבת דעת אבל גבי רבא דשלחו לו מעות ואפשר לחלקם לעניי עובדי כוכבים אין כאן גניבת דעת דאינהו גמי ידעי דמפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל. מ"ז שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וכל זה דוקא כשנותנין מעות לצדקה, אבל אם מנדבין דבר לבית הכנסת מקבלין מהם מיד, שזהו כמו קרבן דכתיב (ויקרא יז ח) אִישׁ אִישׁ, לרבות גוים שנודרין נדרים ונדבות כישראל, אבל מן המשומד אין מקבלין כלום.

דף ח:

יא. פדיון שבויים מצוה רבה היא

פדיון שבויים⁴⁴ קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין מצוה גדולה בכל הצדקות כפדיון שבויים, משום דשבי קשה ממות וחרב ורעב⁴⁵, שבעוד שהוא ביד השבאי יש בידו לעשות עמו איזה מאלו שירצה, והפודהו פודהו מכולהו⁴⁶, הלכך לכל דבר מצוה שנבנו מעות בשבילו יכולין לשנותן לפדיון שבויים, ואפילו גבו אותם לצורך בנין בית הכנסת⁴⁷, ואפילו אם קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבנין שאסור למוכרם בשביל מצוה אחרת, מותר למוכרם לצורך פדיון שבויים, אבל אם בנוהו כבר לא ימכרו אותו לצורך הפדיון אלא יגבו לפדיון מן הציבור.

יב. קופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה נגבית בשנים שאין עושים שררות על הצבור פחות משנים ומתחלקת בשלשה נדיני ממונות

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם רנב א

⁴⁵ עיין (בתשובת שבו"י ח"ב סימן פ"ד) במי שנדר לפני מותו מעות לפדיון שבויים ויש רעש דבר בעולם ר"ל ונמצאו הרבה מישראל הם בדוחק גדול מותר ליתן להם ממעות אלו ולא הוי שינוי מדעת הנותן אף על גב דמוכה בש"ס דשבי גרע מדבר זה דוקא בזמנים הקודמים אבל עכשיו בעו"ה כשיש דבר בעולם הם ג"כ בשבי הוי ממש פדיון שבויים ואפשר גדול ממנו ע"ש. פ"ת שם ב

⁴⁶ עיין בתשובת יד אליהו סי' מ"ג אם מחוייב אדם להכניס עצמו בספק סכנת נפשות כדי להציל חבירו בודאי או אינו מחוייב אבל עכ"פ רשאי לעשות כן אם רוצה ממדת חסידות או מאהבת חבירו או אינו רשאי לסכן עצמו והשיב דהב"י בח"מ סי' תכ"ו כתב בשם הגהות מיימון דצריך לסכן עצמו בשביל חבירו דזה ספק וזה ודאי אך יש לפקפק ולדון ע"ז והעלה דאם שניהם שוים במעלה כגון שניהם ת"ח או ע"ה ומכ"ש אם המציל ת"ח והניצל ע"ה אינו רשאי להכניס עצמו אפילו בספק והצלה ודאי אך אם המציל אינו ת"ח כמו הניצל אז מותר להכניס עצמו אבל אין מחוייב אם לא ממדת חסידות אם ירצה ע"ש. פ"ת שם א

⁴⁷ זה מותר לשנותו אפילו למצוה אחרת בלאו פדיון שבויים כמ"ש בית יוסף בשם הרמב"ם וכ"פ בשלחן ערוך דא"ח סי' קנ"ג ולא נקטיה כאן בפדיון שבויים אלא משום סיפא שקנו העצים והקצום. מ"ז שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הקופה אינה⁴⁸ נגבית בפחות משנים, שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים⁴⁹, משום כבוד הציבור⁵⁰.

ואינה מתחלקת אלא בשלשה⁵¹, לפי שהיא כדיני ממונות לעיין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו⁵².

יג. תמחוי נגבית בשלשה ומתחלקת בשלשה שגבויה וחלוקה

שזים

תמחוי שאינו⁵³ סכום קצוב על הבעלי בתים כמה יגבו מהם, אלא לפי צורך השעה שהיו צריכין לעניי עולם לפי מה שבאו לעיר פתאום, והיו הגבאין צריכין לעיין על כל אחד ואחד כמה ראוי שיתן, ואחר כך היו צריכין לעיין גם כן על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו, לפיכך מתחלקת בשלשה ונגבית בשלשה, שהחלוקה והגבייה היא כדיני ממונות.

יד. תמחוי בכל יום קופה מערב שבת לערב שבת תמחוי לעניי

עולם קופה לעניי העיר ורשאים בני העיר לעשות קופה

תמחוי ותמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו

⁴⁸ שו"ע ונו"כ רנו ג

⁴⁹ השררה היא שממשכנין האנשים על הצדקה מי שידו משנת ליתן. מ"ז שם ב

⁵⁰ ועל כן אסור למנות גר שאין אמו מישראל, כדאיתא בפרק החולין (יבמות מה, ב) שאין מעמידין שום שררה מגרים. וכן אין יכול להיות ממחלקי צדקה, דהוה כמו דין ועל כן בעי שלשה, וגר פסול אף לדיני ממונות בשו"ע חו"מ סימן ז' [סעיף א]. ובירושלמי דפאה פרק ח' [הלכה ו] איתא דחלוק צדקה הוי כדיני נפשות, ופריך ולבעי עשרים ושלשה, ומשני עד דמצמית להון הוא מסכן. מיהו גזבר (קאסירער) רשאי להיות, דאינו שררה כי אם הימנותא, תשובות אהל יעקב לר"י ששפורט סוף סימן ז'. גליון מהרש"א שם

⁵¹ ולענין זה אין חילוק אפילו בזמן הזה שאין רשאים למשכן.. ח"י חת"ס שם

⁵² ואין לומר מהאי טעמא נמי תהא נגבית בשלשה שישומו ויטילו על כל אחד כמה יתן, דמה שהיו נותנין לקופה היה מנהגם לתת כל אחד סכום קצוב עליהם ששמום כבר, ולא היו הגבאים צריכין לעשות רק הגבייה ואחר כך לחלקה לכל עני מה שצריך לו לפי בני ביתו ולפי כבודו לשבעה ימים

⁵³ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תמחוי נגבית⁵⁴ בכל יום, וקופה מערב שבת לערב שבת. תמחוי לעניי עולם, וקופה לעניי אותה העיר בלבד. ורשאיין בני העיר לעשות קופה תמחוי אם רבו עליהם עניי עולם ואין מספיק להם התמחוי שגבו לצרכם, וכן לשנות מהתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שגבו בשבילם, ויכולין לשנותה לכל מה שירצו מצרכי ציבור, אפי' לדבר הרשות ודוקא דבר שהוא קבוע, אף על פי שלא התנו כן בשעת שגבו, סתם לב בית דין מתנה כן. אם יחסר להם יגבו פעם אחרת,

אבל אם אירע מקרה שהוצרכו לגבות לצורך עניים כגון שהוצרכו לגבות לצורך כסות או שבאו עניים הרבה וגבו לשמם לא ישנו לצורך דבר אחר ולא אפי' לצורך עניים אחרים ונראה דלצורך פדיון שבויים אפי' כה"ג יכולים לשנות⁵⁵.

ואם היה במדינה חכם גדול שהכל גובים על דעתו והוא יחלק לעניים כפי מה שיראה לו, הרי זה יכול לשנותו לכל מה שיראה לו מצרכי ציבור, והוא הדין לגבאי הממונה מבני העיר שיכול לעשות הצדקה לפי ראות עיניו⁵⁶.

וכן יחיד שהתנדב צדקה ונתנה לגבאי העיר, ודאי סילק עצמו מאותן המעות ונתן הכח ליד הגבאי לעשות בה כמי שעושין בצדקת בני העיר, אבל אם היחיד מינה גבאי לעצמו אין בני העיר יכולין לשנותה דלא על דעתן התנדב, וכן אם פירש הנותן ואמר שיתנו לעניי העיר או לעני פלוני, אין לשנותה אפילו לתלמוד תורה⁵⁷. בני העיר שמינו גבאי ונתפרדה החבילה שנפרדו אותו הקהל זה מזה ועדיין מעות הצדקה ביד גבאי, אם היה רשות ביד הגבאי בתחלה לעשות מה שירצה רק הוצרך לימלך בראשי העיר, גם עכשיו יעשה כן אם אפשר, ואם אי אפשר לו לימלך או שאינן יכולין להשות דעתן, יעשה הגבאי מה שירצה, ובלבד שיעשה בו דבר מצוה שאפשר לומר גם הם אם היו בקיבוץ הראשון היו מסכימין על זה.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

⁵⁵ ש"ך שם

⁵⁶ כתב הש"ך דלשון הרב אינו מתוקן דמשמע דהגבאי שוה לכל דבר לציבור ואינו כן שהצבור יכולים לשנות אפי' לדבר הרשות אבל הגבאי אינו יכול לשנות רק לדבר מצוה ואפשר שהרב מיירי בגבאי דומיא דחבר עיר והיינו במקום שמנהג כן שהגבאי עושה מה שירצה.

⁵⁷ כיון שאמר לעניי העיר מיד זכו בה אותם עניים והוי כאלו בא הממון לידם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

טז. ורשאיני בני העיר להתנות על המדות ועל השערים ועל

שכר פועלים ולהסיע על קיצתו

רשאיני בני⁵⁸ העיר⁵⁹ לקנין להם⁶⁰ שער לכל דבר שירצו לומר דבר פלוני יהא בכך וכך, וכן שכר הפועלים לא ישתכרו אלא בכך וכך, וכל כיוצא בזה, ויכולין להתנות ביניהם שכל מי שיעבור יוקנס ויענש בכך וכך⁶¹.

י"א שכל זה⁶² דוקא במדינה שאין בה חכם חשוב הממונה על הצבור, אבל אם יש שם חכם ממונה על הציבור אין תנאי שלהם מועיל כלום, ואין יכולין לענוש ולהפסיד לשום אדם שיעבור אלא א"כ עשו מדעת החכם, מיהו דבר דליכא פסידא לאחריני

⁵⁸ שו"ע ונו"כ הו"מ רלא כו

⁵⁹ וצ"ל ע בזה מהו גבול עיר אם שייך בזה כל הסמוך ונראה נדון בעיר או אזלינן בזה רק תחום שבת או רק בשיעור שבעים אמה ושיריים כלגבי תחומין או אולי אזלינן בזה רק בתר שמא מה שנכלל בשם העיר בלי שום שם לווי. או אולי שם לווי בזה כשם העיר כגון מה שנוהגין לקרות פערשטאט או עיר חדשה או נייא מארק. וכתבתי במק"א אודות כפרים לגבי עניי עירך קודמים. ואולי עם לזה שייכים ספיקות הנ"ל כולם או מקצתן. וכן לגבי מה דקיימא לן כשבועלה בעיר לא שייך איסור יחוד יש להסתפק כל ספיקות הנ"ל. כסף הקדשים שם רוב הוא בזה ככל כי זה בכלל אחרי רבים להטות. גם שבש"ת מוהר"ב ז"ל בפלפול שאודות הסמיכה כתב שאין רוב בזה ככל כ"ה לפי זכרוני מכבר שם שסברא כן מצד שהסמיכה צ"ל מאצילות הרוח ממש רבינו ע"ה שלא מצאנו בתוה"ק דרך אחר לזה. ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות שכשיסכימו רוב חכמי א"י תובב"א לעשות סמוכין מהני. י"ל שהוא מצד שהדעת שבחכמי א"י הוא תמיד ממילא מן אצילות רוח הקודש של משה רבינו ע"ה ומוכרע כן מדכתיב וקמת ועלית אל המקום כו' בימים ההם. וכתוב כי מציון תצא תורה כו' ובזמן שאין בית המקדש קיים כל א"י הק' אחת היא עם ירושלים כיון שאין עכשיו הפרש ביניהם. ומכל מקום א"י הק' מופרשת מח"ל לגבי תרומות ומעשרות ושביעית לדס"ל כן מהתוה"ק עכשיו ולגבי ערלה לכ"ע תמיד [שענין ספק עסי' רצ"ד סעיף ח' מ' ביו"ד] וכן כלאים. ועל כל פנים אולי רק בקבוץ כל חכמי א"י בלי גרעון אחד מהם או דוקא יש בחי' דעת כנ"ל מה שאין כן כל זולת זה רק ממש"ה אחרי רבים להטות יש ללמוד וממאי דקיימא לן הפקר ב"ד הפקר יכולים בני עיר להסיע על קיצותן והם בגדר ב"ד ולזה אמרו חז"ל שצ"ל בחבר עיר ובב"ד הרי קיימא לן שרובם הם ככולם. וכ"ה תקנות הנהוגות בין החייטין. ותקנות והסכמות הנהוגות בספרד. שמהנמנע להמתין שאיש אחד לא יועדר שם בהקבוץ להתקנות. וכנראה שממש"ה שופטים כו' בכל שעריך כו' מבואר שקיבוץ של עיר מלתא היא בזה שלזה אזלינן בתר בני עיר אודות להסיע על קיצותן. והר"ז מכלל שופטים דאזלינן בזה בתר רוב לכ"ע. כסף הקדשים שם

⁶¹ בני עיר בהסכמת חבר עיר יכולים לעשות תקנה על סוחרים אורחים שבאים לשם ליום השוק שיתנדבו סך מסוים לעניי העיר. וגם אם עי"ז יש חשש שימעטו האורחים מליתן לעניי עירם כי בכלל מה שרשאים בני העיר להסיע כו' יש ג"כ לתקן שלא להביא סחורה כלל לשם כי רק ע"י שמוזלי לעם בני ישראל שבעיר יכולים הם להביא סחורה כבסי' קנ"ו והיו יכולים כל עם ובני ישראל שבעיר למנוע מלהביא ולכן יכולים הם לעשות תקנה בשביל עניי בני היטב. כסף הקדשים שם

⁶² שו"ע ונו"כ שם כח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וטב"ל 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יכולין לתקן ביניהם מה שירצו. ויש חולקים⁶³ שתקנת בני העיר היא גם במקום שיש חכם.

טז. שררות הוא דלא עבדי הא הימוני מהימן ... מעשה ומינה רבי שני אחין על הקופה

מה שהתבאר שהקופה אינה⁶⁴ נגבית בפחות משנים, שאין עושין שררה על הציבור בפחות משנים⁶⁵, משום כבוד הציבור. זהו בגביה אבל לאחר שנגבית אחד נאמן עליה להיות גזבר דלא חשדינן ליה. הלכך אפילו שני אחים יכולים לגבותה ולהיות גזברים⁶⁶.

יז. לפי שממשננין על הצדקה ואפילו בע"ש ... הא דאמיד הא דלא אמיד

כבר התבאר במסכת כתובות דף מט: וקידושין דף עו: שכל אדם⁶⁷ חייב ליתן צדקה, וכל ישראל בכללן ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו, ומי שאינו רוצה ליתן, או הנותן פחות משראו לו ליתן, בי"ד כופין אותו⁶⁸ עד שיתן מה שאמדוהו ליתן, ויורדין לנכסיו ולוקחין ממנו מה

⁶³ עיין סמ"ע שם ממחר"ם אלשקר ובש"ך כתב כדעה ראשונה אולם עיין פ"ת ו דעות בפוסקים

⁶⁴ שו"ע ונו"כ רנו ג

⁶⁵ השררה היא שממשננין האנשים על הצדקה מי שידו משנת ליתן. ט"ז שם ב

⁶⁶ דאי משום שררותם האיכא תרי, ואי משום נאמנות אף על גב דתרי אחים לגבי הימנותא כחד דמו, הא אמרינן לענין נאמנות דגזבר בחד סני

⁶⁷ שו"ע ונו"כ יו"ד רמח א ב

⁶⁸ ואף ע"ג דהוי מצות עשה שמתן שכרה בצדה דכתיב למען יברכך מכל מקום כיון דאיכא בה נמי לאוין לא תקפוין ולא תאמין כופים, כן כתבו הפוסקים. ש"ך שם ג, ובקצות החשן סימן צ"ז סעיף ט"ז בהגה [ס"ק ט], הקשה דהא התוס' כתבו בפ"ק דבתרא דף ח' (ע"ב ד"ה אכפיה) הא דכופין על מצות צדקה אף על פי שמתן שכרה בצדה, משום דכתיב ביה נמי לאוי דלא תאמין ולא תקפוין (דברים טו, ז), ועיין ב"י ביו"ד סימן רמ"ח שכתב כן בשם פוסקים ומכללם הרמב"ן (ב"ב שם ד"ה הא דמקשי), וא"כ הכא נמי איכא לאו דכתיב לא תשכב ועבטו אצלך (ב"מ קד, ב), וכ"כ הרמב"ם פ"ג ממלוה (ה"ה) עבר ולא השיב עובר בלא תעשה שנאמר לא תשכב בעבטו (דברים כד, יב) ע"ש. ואף על גב דאין לוקין על לאו זה דהו"ל לאו שאין בו מעשה וכמ"ש הרב המגיד שם, הא בצדקה נמי הוי לאו שאין בו מעשה. ואפשר דהך תשובה דהרשב"א היא והרשב"א אפשר דס"ל דבצדקה נמי אין כופין אף על גב דאית ביה לאוי, וכנראה מדברי הבי"י (יו"ד) סימן רמ"ח שכתב בשם הרשב"א (כתובות מט, ב ד"ה כז) להקל בצדקה בכפיה, וא"כ לדין דכופין בצדקה כמבואר בשו"ע (יו"ד) סימן רמ"ח (סעיף א'), א"כ ה"ה בהשבת העבטו. ועיין חת"ס יו"ד שם שכתב שצדקה שאני שכופין משום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסנת בבא בתרא

שראוי ליתן, וממשכנים על הצדקה אפילו בערבי שבתות, אף על גב דשאר עסקי כפיות אין עושין בערב שבת מפני שיש פתחון פה לבעל הבית משום מירדא דשבת, דין הצדקה שונה כיון שעניים צריכין לה בשבת.

ואף על גב דצדקה היא מצות עשה שמתן שכרה כתובה בצדה דכתיב [דברים יד, כט] למען יברכך ה' אלהיך, וק"ל [חולין קיב ע"ב] כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בי"ד של מטה מוזהרין עליה כדכתיבנא לעיל בהלכות כבוד אב [סימן רמ"ה], צדקה שאני דאיכא נמי תרי לאוין גבה לא תאמין ולא תקפויין, ומשום הלאוין בי"ד של מטה נמי מוזהרין עליה לכופו⁶⁹.

אדם שוע שנותן צדקה יותר מהראוי לו או שמיצר לעצמו ונותן לגבאי יותר מיכולתו כדי שלא יתבייש, אסור לגבאי לתובעו לגבות ממנו הצדקה, והגבאי שמבלימו ושואל ממנו עתיד הקדוש ברוך הוא ליפרע ממנו, ועל זה נאמר (ירמיה ל פסוק כ) ופקדתי על כל לחציו ואמרו רז"ל אלו גבאי צדקה.

יח. גבאי צדקה אינן רשאים לפרוש זה מזה אבל פורש זה לשער וזה לחנות מצא מעות בשוק ... היה נושה בחבירו מנה ופרעו בשוק לא יתננו לתוך כיסו אלא נותנו לתוך ארנקי של צדקה ולכשיבא לביתו יטלם

גבאי צדקה⁷⁰ אינם רשאים לפרוש זה מזה בשוק לגבות אלא כדי שיוכלו לראות זה את זה, כדי שלא יאמרו זה הגובה יחידי דעתו לגנוב⁷¹, אלא זה פורש לשער וזה פורש לחנות וגוברים, ששם יכולין לראות זה את זה.

מחסורם של עניים, כן כתב הריטב"א פרק נערה [כתובות] מ"ט ע"ב [ד"ה אבל היכא], ומיושב קושיית קצות החשן. ודלא כהש"ך

⁶⁹ ש"ך שם ג מאולם עיין ח"י חתם סופר שהטעם משום מחסורם של עניים, כן כתב הריטב"א פרק נערה [כתובות] מ"ט ע"ב [ד"ה אבל היכא], ומיושב קושיית קצות החשן בחו"מ סימן צ"ז סעיף ט"ז בהגה [ס"ק ט], ע"ש. ודלא כהש"ך [כאן] ס"ק ג'

⁷⁰ שו"ע ונו"כ רנז יא

⁷¹ נראה כונתו אף על גב דבאמת אין א' גובה יחידי כדאיתא סימן רנ"ז סעיף ג' משום שררה מכל מקום הרואה סבור שכיון שפירש מחבירו והוא עושה שלא כדין שהרי צריך לגבות בשנים אלא ודאי דעתו לגנוב ובה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מצא הנבאי מעות בשוק, וכן שהיה נושה בחבירו מנה ופגעו בשוק ופרעו, לא יתנם לתוך כיסו, שלא יאמרו מעות של צדקה הוא גונב, אלא יתן לתוך ארנקי של צדקה, וכשיבא לביתו יחזור ויטלם. להוציא עצמו מן החשד דכתיב (במדבר לב פסוק כב) והייתם נקיים מה' ומישראל והייתם נקיים מה' ומישראל.

יט. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן

כבר התבאר במסכת פסחים דף יג. ומסכת ב"מ לח. שגבאי צדקה⁷² שגבו כסף לחלקם לעניים ועתה אין עניים, וא"א להשהות את הכסף שמוא ייגרם הפסד, וכגון שגבו וקיבלו מט"ח וחוששים שמחירו ישתנה ויפסידו העניים, ורוצים לפרוט על מטבע אחר, פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמן מפני החשד.

וכן גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק, וצריכין למכור את המזון או הביגוד כלומר את התמחוי, מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן.

כל המוכר פקדון על פי ב"ד, הרי זה מוכר לאחרים ואינו מוכר לעצמו, מפני החשד, והדמים יהיו מונחים אצלו. ויש לו רשות להשתמש בהם, לפיכך הרי הוא עליהם שומר שכר אעפ"י שעדיין לא נשתמש בהם.

נ. מעות של צדקה אין מונין אותן שתיים אלא אחת אחת

לא ימנה⁷³ מעות של צדקה שנים שנים, כדי שלא יאמרו שנים הוא נוטל ואינו מונה אלא אחד, לפיכך לא ימנה אלא אחד אחד להוציא עצמו מן

מתורין הא דקשה דהא כ' בסעיף ב' דאין מחשבין עם גבאי צדקה ולפי מה שכתבתי ניהא דכאן יש ריעותא שהוא עושה שלא כדין במה שפירש מחבירו וזה המביאו לידי חשד ט"ז שם א

⁷² יו"ד רנז ב

⁷³ שו"ע ונו"כ רנז יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

החשד דכתיב (במדבר לב פסוק כב) והייתם נקיים מה' ומישראל והייתם נקיים מה' ומישראל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

